

SKĄD WADA WYMOWY U MOJEGO DZIECKA?

Prawie zawsze przy okazji pierwszego spotkania terapeutycznego z ust rodzica pada pytanie;

„ U mojego dziecka stwierdzono wadę wymowy. Jaka jest tego przyczyna?”

Definicja: Wada wymowy (często nazywana **wadą artykulacyjną**) to nic innego jak nieprawidłowa realizacja fonemów, wykraczająca poza ustalone normy językowe.

Poniżej zamieszczono tabelę w której zilustrowano dynamikę rozwoju głosek dziecka. Trzeba jednak pamiętać, że każde dziecko rozwija się inaczej i nie należy norm uznawać za nieprzekraczalne.

Wiek dziecka	Artykulacja głosek
Pierwsze miesiące życia – głuzenie	Powstają przypadkowe dźwięki.
Ok. 6 miesiąca życia – gaworzenie	Powtarzanie usłyszanych dźwięków.
1-2 rok życia – okres wyrazu	Pojawiają się pierwsze wyrazy: mama, tata, baba. Dziecko wymawia pierwsze samogłoski: a, o, u, i, y, e oraz spółgłoski: p, pi, b, bi, m, mi, d, t, n . Pod koniec drugiego roku pojawiają się wypowiedzi dwuwyrazowe.
2-3 rok życia – okres zdania	Pojawiają się proste zdania. Dziecko wymawia samogłoski: ę, a i spółgłoski: w, f, wi, fi, ś, ź, ć, dź, ń, l, li, k, g, ch, ki, gi, chi, j, ł, s, z, c, dz . Następuje znaczny przyrost ilościowy słów: od 300 w wieku 2 lat, do 1000 w wieku lat 3.
4-5 rok życia	Pojawia się głoska r , czasem głoski: sz, ź, cz, dź .
5-6 rok życia	Utrwalane są głoski: sz, ź, cz, dź .
7 rok życia	Opanowana jest technika mówienia.

(Źródło EduSensus, LogopediaII)

Warto wiedzieć, że aby głoska wybrzmiała wzorowo aparat artykulacyjny musi zrobić kilkanaście bardzo precyzyjnych ruchów. Jeżeli choć jeden ruch nie zostaje dobrze wykonany lub na przykład opuszczony, to brzmienie danej głoski będzie zniekształcone. Takiej sytuacji nie

należy bagatelizować. Bardzo często u dziecka pojawia się głośka w odpowiednim czasie jednakże jest zniekształcona.

Co może wpływać na rozwój wad wymowy?

Zmiany w obrębie budowy narządów artykulacyjnych

Czasami dziecko rodzi się ze zbyt krótkim wędzidełkiem podjęzykowym (ankyloglosja) co należy do najczęstszych wad anatomicznych jamy ustnej. Ankyloglosja dotyka nawet 2 na 10

noworodków. Prawidłowo zbudowane wędzidełko umożliwia między innymi swobodny ruch języka po jamie ustnej, właściwe połykanie i wymawianie głosek. Jeśli jest zbyt krótkie, pojawiają się problemy z artykulacją, prawidłowym jedzeniem i piciem. Na szczęście jest to stan odwracalny. Z reguły korekcję przeprowadza się już na oddziale noworodkowym za pomocą lasera i bez znieczulenia. Często krótkie wędzidełko pozwala dziecku ssać pierś dlatego nie jest podcinane. Nie

pozwala jednak na prawidłowe żucie pokarmów, a przy tym na prawidłową artykulację głosek (l, t, d, sz, ż, cz, dż, r). W tym momencie interweniuje logopeda, a wędzidełko można podciąć w każdej fazie życia człowieka.

Zaburzenia karmienia

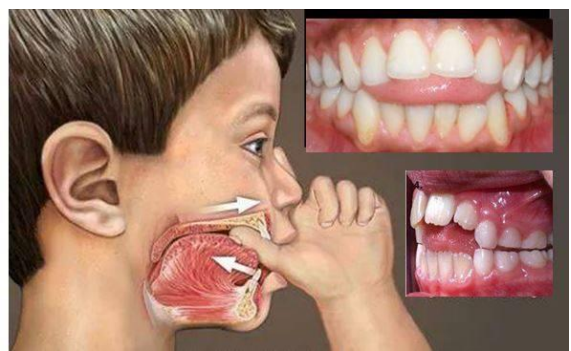
Już w okresie niemowlęcym bardzo ważne jest zwrócenie uwagi na wszelkie (nawet najmniejsze) zaburzenia karmienia u dziecka. Jeśli dziecko ma problem ze ssaniem, lub chwyтaniem piersi, to jest już pierwszą przesłanką by zjawić się u logopedy. Często przyczyna jest prozaiczna i leży w mamie która karmi dziecko w złej pozycji. Czasami problemy z karmieniem pojawiają się również w bardziej skomplikowanych przypadkach (po porodach z komplikacjami) gdy stwierdza się również zaburzenia integracji sensorycznej w sferze buzi lub całego ciała dziecka.

Zbyt długie używanie smoczka

Najlepszym momentem na odstawienie smoczka to ukończenie przez dziecko pierwszego roku życia, gdy podajemy dziecku już bardziej stałe pokarmy. Należy również ograniczyć korzystanie z kubka nie-kapka.

Zbyt długie korzystanie ze smoczka nie tylko powoduje wady zgryzu, w tym bardzo często pojawiający się zgryz się otwarty, ponadto, wpływa to na utrwalenie się nieprawidłowego toru

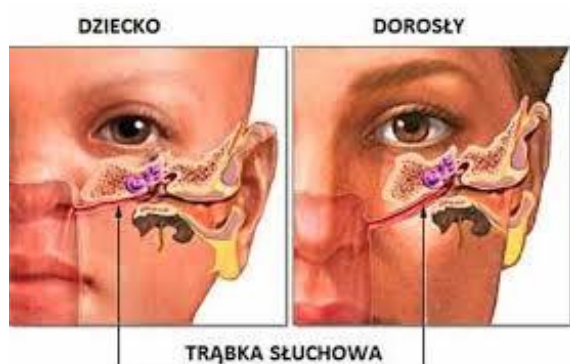
oddechowego, o którym więcej poniżej.

Pożywienie

Jedzenie, które podajemy swoim dzieciom ma ogromny wpływ na rozwój jego narządów artykulacyjnych. Coraz częściej mamy przedłużają w czasie podawanie bardziej stałych pokarmów dziecku. Jedną z przyczyn jest to że mamy boją się sytuacji zadławienia. Drugą wymuszają dzieci które nauczone jeść same mocno przetarte pożywienie nie chcą żuć odgryzać (ponieważ niesie to ze sobą pracę narządów i wysiłek). Żeby narządy artykulacyjne mogły się rozwijać, potrzebują konkretnych bodźców. Nie poprawiajmy więc natury bo dobrze wie co robi. Nasze babcie dawały naszym mamom do gryzienia skórki od chleba. Czy nasze mamy mają wadę wymowy?- pytanie retoryczne.

Problemy z funkcjonowaniem słuchu

Dominującym zmysłem w rozwoju mowy dziecka jest słuch. Coraz częściej w gabinetach logopedycznych znajduje się również audiometr przy pomocy którego można zbadać słuch fizyczny dziecka. Niestety diagnostyka po porodzie nie pomoże nam w diagnozie dziecka przedszkolnego. Jeśli dziecko chronicznie ma katar i oddycha buzią z powodu alergii ssania kciuka i obniżonego napięcia mięśniowego, ma chore migdałki to znajduje się w grupie ryzyka niedosłuchu. Morfologia twarzy dziecka jest inna niż dorosłego.

Twarz dziecka jest krótsza i bardziej okrągła. Trąbka Eustachiusza również jest zdecydowanie krótsza i położona bardziej poziomo niż u dorosłego. Dlatego częste infekcje dróg oddechowych często są katalizatorem do zatkania trąbki Eustachiusza oraz zapalenia ucha i nieleczone prowadzi do niedosłuchu. Często przechodzi bezobjawowo lub rodzic bagatelizuje skargi dziecka (dziecko często mówi że boli lub swędzi głowa, wskazuje często na szyję). O

niedosłuchu rodzic dowiaduje się gdy dziecko ma problem z mową. Niestety często jest już za późno by odzyskać utracony słuch.

Drugim typem są niedosłuchy centralne (zaburzenia na poziomie neurologicznym o nieznanym przyczynie), na które nawet najnowocześniejsza medycyna nie zna innego lekarstwa niż zintegrowana terapia logopedyczna.

Kolejnym przypadkiem zaburzenia słuchu jest zaburzenie słuchu fonemowego/fonematycznego. Słuch fonemowy to zdolność rozróżniania fonemów, czyli dźwięków mowy ludzkiej. Dziecko z zaburzonym słuchem fonematycznym dobrze słyszy słowa, lecz nie potrafi różnicować pojedynczych dźwięków lub złożyć ich w całość. Dziecko musi z potoku słyszanej mowy wyodrębnić wyrazy, w nich sylaby, w sylabach - głoski. Aby zrozumieć sens tekstu musi uchwycić kolejność głosek w wyrazie i umieć je zróżnicować. Przy niedokształceniu słuchu fonemowego dziecko może nie rozróżniać głosek dźwięcznych i bezdźwięcznych, ustnych i nosowych, zamieniać syczące na szumiące (s - sz), mieć problemy ze zrozumieniem poleceń słownych. W tym przypadku również pomóc może logopeda oraz dobre zajęcia muzyczne z wykorzystaniem różnych dźwięków pochodzenia naturalnego.

Nieprawidłowe wzorce artykulacyjne w otoczeniu (spieszczenie)

Dziecko uczy się poprzez naśladownictwo. W teorii ontogenezy (rozwoju języka) funkcjonuje przekonanie że dziecko każdej rasy i pochodzenia potrafi nauczyć się poprawnie każdego języka swojego otoczenia. Jeśli małe dziecko jest w stanie nauczyć się każdego dialektu w którym funkcjonuje jest też w stanie nauczyć się nieprawidłowego wzorca jaki proponuje mu matka. Jeżeli dziecko 3-4-5-cio letnie rozpoczyna przygodę z przedszkolem to często mimowolnie „zaraża się ” czyli uczy poprzez naśladownictwo nieprawidłowego wzorca głoski od kolegi z przedszkola.

Spieszczenie. Logopedzi grzmią żeby nie spieszczać mówiąc do dziecka a i tak słyszą mamy swoich pacjentów które przed terapią czekają za drzwiami „*mozie damy tjosiećkie pićka jeście?*” (dodatkowo podawanego z kubka niekapka).

Dla podsumowania nowoczesna logopedia mówi o tym, że rozwój dziecka przebiega w sposób holistyczny (całościowy). Mowy nie można interpretować jako czegoś odrębnego. Jest ona ściśle związana z całym rozwojem psychoruchowym. Jeżeli nasze dziecko ma problem z motoryką dużą (słabo jeździ na rowerze, nie wychodzi mu układanie wieży z klocków itp) najprawdopodobniej będzie też miało problem z motoryką małą i kinestezją artykulacyjną (celowymi ruchami języka przy wypowiedzaniu określonych głosek).

Przygotowała Justyna Pietryczuk

Logopeda, audiolog ogólny